

SVET MED SVETOVNIMA VOJNAMA - Posledice prve svetovne vojne

Italijanska kostnica (100 000 padlih)

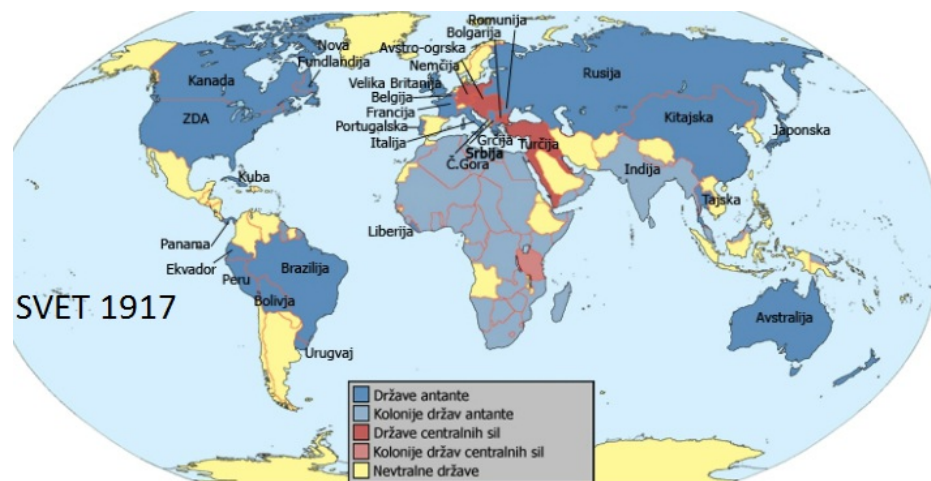

**Pokopališče padlih na strani A-O
vojske (približno 14 500 padlih, od
tega 6000 slovenskih vojakov)**

V vojni so neposredno ali posredno sodelovale tri četrtine svetovnega prebivalstva

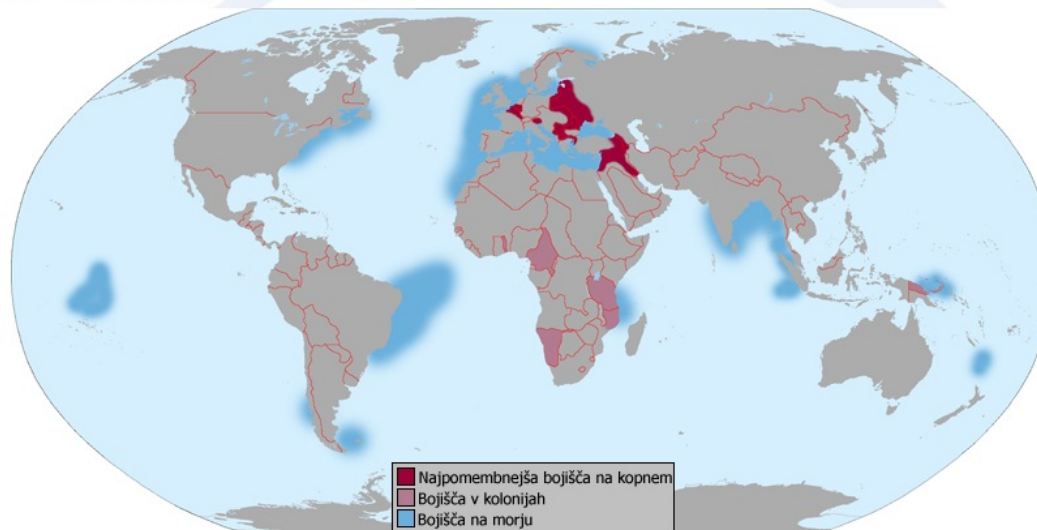
V prvo svetovno vojno se je zapletlo 42 držav, od tega **38 držav na strani antante** (od tega sta 2 državi, Češkoslovaška in Armenija, nastali ob koncu vojne). Med antantnimi državami je vojsko na bojišča poslalo 18 držav, ostale pa so pomagale predvsem na ekonomskem področju. Le **4 države so se borile na strani centralnih sil**.

Upoštevati moramo podatek, da je v času vojne na svetu živel okoli 1.800.000.000 prebivalcev (danes čez 6.000.000.000), od česar je v vojno vpletenih državah živel okoli 1.400.000.000 ljudi, kar pomeni okoli tri četrtine človeštva. V osemnajstih antantnih državah, ki so prispevale vojsko, je živel okoli 800.000.000, v državah centralnih sil pa le okoli 150.000.000 prebivalcev. Zaradi tega dejstva so morale centralne sile mobilizirati veliko večji delež moškega prebivalstva kot antantne države.

Vojna prizadene predvsem Evropo in Bliznji vzhod

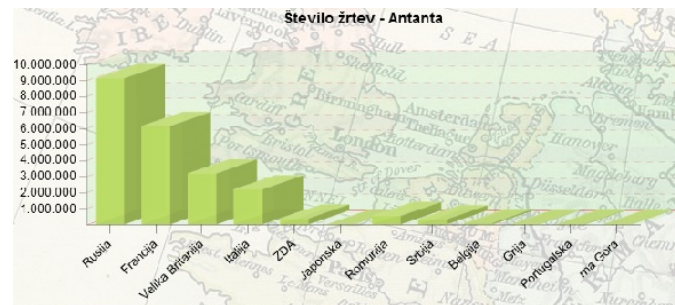
Čeprav se je v vojno zapletla večina držav sveta in njihovih kolonij, pa so bila največja bojišča v Evropi (zahodno, vzhodno, balkansko in italijansko) in na Bliznjem vzhodu (dardanelsko, kavkaško, palestinsko in mezopotamsko), preostali boji pa so večinoma potekali v kolonijah centralnih sil. Največ žrtev je bilo na vzhodnem bojišču, nekoliko nižje pa je bilo število žrtev na zahodnem bojišču. Na morjih je bilo težišče bojev v Severnem morju, kjer je glavnina britanske flote blokirala glavnino nemške flote, vendar pa so britanske vojne ladje po vseh svetovnih morjih lovile nemške kolonialne ladje, nemške podmornice pa so v Atlantiku prežale na konvoje iz ZDA.

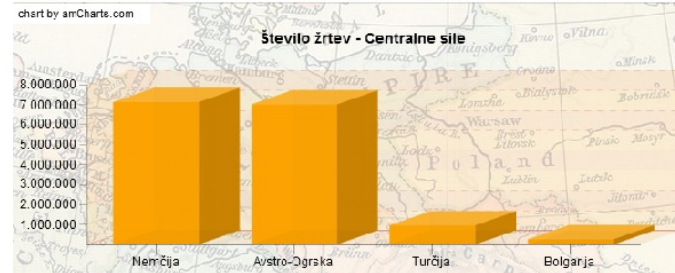
Žrtve med vojaki in civilnim prebivalstvom

Po čem se je prva svetovna vojna razlikovala od predhodnih vojn?

		Izgube na dan
Napoleonske vojne	1790–1815	233
Krimska vojna	1854–1856	1075
Ameriška državljanska vojna	1861–1865	518
Francosko-pruska vojna	1870–1871	876
Burske vojne	1899–1902	10
Rusko-japonska vojna	1904–1905	292
Balkanski vojni	1912–1913	1941
Prva svetovna vojna	1914–1918	5509

Primerjaj tabele in grafikone.

Iz podatkov sklepaj, zakaj so centralne sile to vojno izgubile.

država	št. prebivalcev (v milijonih)	št. vojakov (v milijonih)	št. mrtvih in ranjenih	št. civilnih žrtev	opombe
Avstralija	4.87	0.42	208.690	ni žrtev	
Avstro-Ogrska	49.90	7.80	2.482.870*	ni podatka	*samo Ogrski del
Francija	39.60	8.66	5.714.500	ok. 40.000	
Nemčija	67.00	13.40	6.400.000	ok. 700.000	
Italija	35.00	5.90	1.417.400	ni podatka	
Rusija	167.00	12.00	5.310.000	ok. 2.000.000	
Srbija	5.00	0.71	160.400	ok. 600.000	
Turčija	21.30	0.99	1.006.000	ok. 2.000.000*	*večina Armencev
Velika Britanija	46.40	5.70	2.365.035	ok. 1.386*	*v zračnih napadih
ZDA	92.00	4.35	255.896	ni žrtev	

Svet, še posebej pa Evropo, je ob koncu prve svetovne vojne prizadela huda nalezljiva bolezen ŠPANSKA GRIPA, ki je zahtevala več žrtev kot vojna sama.

Virus so "domov" prinesli vojaki. Njihov imunski sistem je bil zaradi pomanjkanja, stresa in kemičnega orožja močno oslabljen, zato so bili toliko bolj dovzetni za virus.

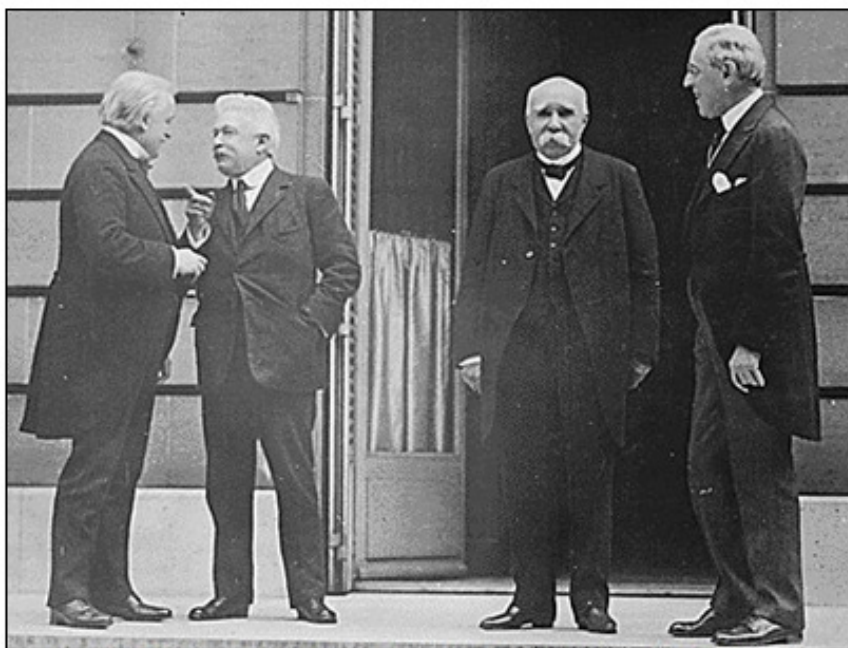
Pandemija je trajala od marca 1918 do junija 1920. Zahtevala je več žrtev kot "črna smrt" ob koncu srednjega veka. Po najnovejših raziskavah je umrlo več kot 50 milijonov ljudi.

POLITIČNE IN GOSPODARSKE KRIZE

- RAZPADLI SO TRIJE EVROPSKI IMPERIJI (cesarstva) in Turčija . Države, naslednice so postale REPUBLIKE.**
- Vojna je izčrpala gospodarstvo evropskih velesil. ZDA postane vodilna gospodarska velesila v svetu.**
- V nekaterih evropskih državah (Madžarska, Nemčija) grozi nevarnost komunistične revolucije, katere ideje se širijo iz Rusije.**

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA - - UREDITEV VERSAJSKE EVROPE

*Svet štirih na mirovni konferenci v Versaillesu: Lloyd George,
Vittorio Emanuele Orlando, Georges Clemenceau in predsednik
Woodrow Wilson*

**Predstavniki katerih držav
so sprejemali odločitve in
narekovali mirovne pogoje
državam poraženkam?**

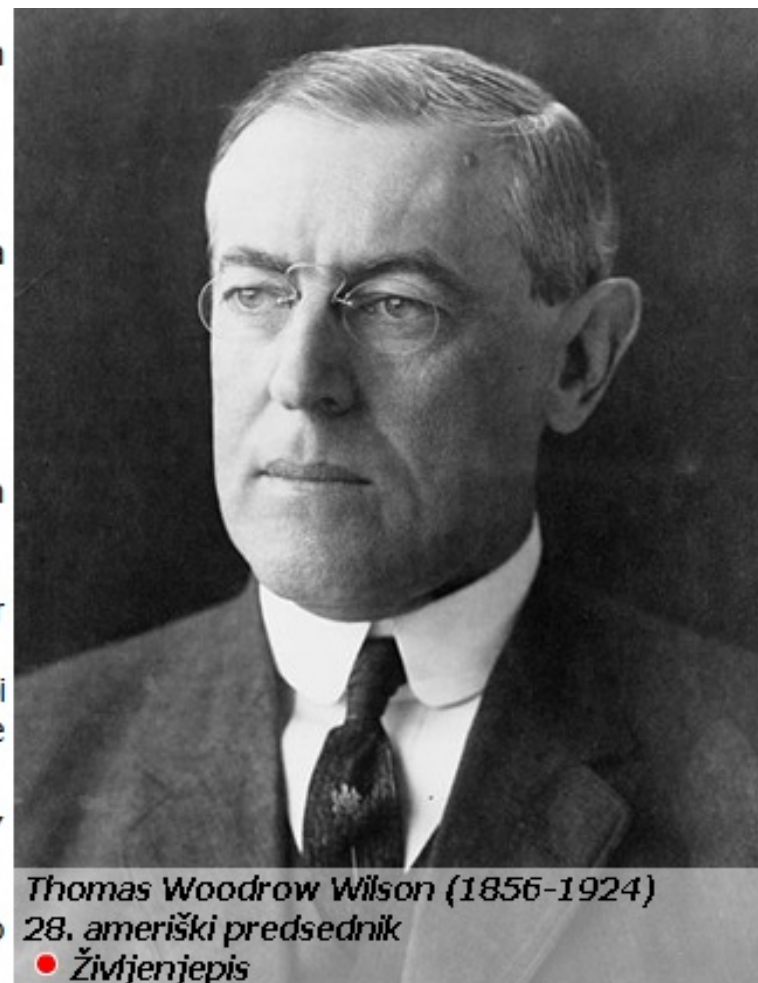
**Ker poraženke niso sodelovale
na konferenci in so morale sklepe
konference le podpisati, so bili
sklepi (pogodbe) diktat zmagovite
antante.**

Woodrow Wilson in njegov program 14 točk

Woodrow Wilson je januarja 1918 pred ameriškim kongresom podal program mednarodnih povojnih odnosov.

V štirinajstih točkah je hotel:

1. odprte mirovne pogodbe, brez skrivnega mednarodnega sporazumevanja.
2. absolutno svobodo plovbe po morjih zunaj teritorialnih voda.
3. odpravo vseh gospodarskih pregraj in uveljavitev enakopravnih trgovinskih pogojev za vse narode.
4. omejeno oborožitev držav.
5. nepristransko ureditev vseh kolonialnih terjatev.
6. pravico Rusiji za svobodno urejanje političnega razvoja in nacionalne politike.
7. obnovo Belgije.
8. Franciji vrniti vse ozemlje in zasedene pokrajine, ter popraviti krivice glede Alzacije in Lorene.
9. mejo popraviti tudi Italiji po jasno spoznavnih narodnostnih črtah.
10. narodom Avstro-Ogrske je hotel zagotoviti in obvarovati mesto med narodi, ter možnosti za svobodni razvoj.
11. Romuniji, Srbiji in Črni gori je hotel vrniti zasedena ozemlja. Balkanske države naj bi prijateljsko, upoštevajoč zgodovinsko utrjene meje pripadnosti in narodnosti, sklenile politično, gospodarsko in ozemeljsko nedotakljivost.
12. turškemu delu sedanjega Otomanskega cesarstva naj bi se zagotovila suverenost, ostalim narodom pod turškim gospostvom pa varnost razvoja.
13. ustanovljena naj bo neodvisna Poljska.
14. ustanovili naj bi Društvo narodov z namenom, da bi si države zagotovile politično neodvisnost in ozemeljsko nedotakljivost, tako velikih in malih držav.

*Thomas Woodrow Wilson (1856-1924)
28. ameriški predsednik
● Življenjepis*

Preberi besedilo (zadnji odstavek v učb. na stran 29 ter vir na rumeni podlagi) in ugotovi, kaj in na kašen način je hotel doseči ameriški predsednik.

MIROVNA POGODBA Z NEMČIJO - Versajska mirovna pogodba

Veliki štirje si glede Nemčije niso bili enotni. Francija jo je želela povsem oslabiti, Velika Britanija je hotela uničiti njen kolonialni imperij, a jo ohraniti pri moči, da bi bila branik pred komunistično Rusijo in preveliko močjo Francije v Evropi.

Nemčija so proglasili za izključnega krivca za prvo svetovno vojno.

MIROVNA POGODBA Z NEMČIJO - ozemeljske odločbe

- odvzete so ji vse kolonije (razdelita si jih GB in F)
- druga odvzeta "nemška" ozemlja

Zemljevid Nemčije v letih 1914 in 1919 ter ozemelj, ki jih je izgubila.

Versajski mir je bil podpisan 28. junija 1919. Po Versajski mirovni pogodbi se je Nemčija obvezala, da bo vrnila Franciji Alzacijo in Loreno v mejah iz leta 1870 z vsemi mostovi čez Ren. Belgija je dobila okrožji Eupen in Malmedy, Danska pa predele v severnem Schleswigu. Nemčija je izgubila Gdansk, ki je prešel pod nadzorstvo Društva narodov. To se je obvezalo, da ga bo spremenilo v svobodno mesto in je bil vključen v poljski carinski sistem. Skupno je Nemčija izgubila osmino ozemlja in dvanajstino prebivalstva.

MIROVNA POGODBA Z NEMČIJO - odločbe, ki se nanašajo na vojsko

Splošna vojaška dolžnost je bila odpravljena, vojska sestavljena iz prostovoljcev ni smela presegati 100.000 mož. Nemčiji je bilo prepovedano posedovati vojno letalstvo in podmornice, vojno ladjevje pa so ji drastično zmanjšali.

Priloge k mirovni pogodbi z Nemčijo

Členi 160-213 so urejali vprašanja nemške armade, tako kopnih kot pomorskih sil, ki je lahko odtlej imela največ 100.000 mož kopenske vojske, mornarico pa so omejili na 6 linijskih ladij, 6 malih križark, 12 rušilcev in 12 torpedovk.

Porenje (mejno območje s Francijo) je bilo demilitarizirano, torej tam ni smelo biti nemških vojaških enot.

MIROVNA POGODBA Z NEMČIJO - vojna odškodnina

Posebna reparacijska komisija je določila vsoto dajatev, ki bi jih morala Nemčija izplačati v tridesetih letih. Nemčija se je obvezala, da bo do 1. maja 1921 plačala zaveznikom dvajset milijard mark v zlatu, blagu, ladjah in vrednostnih papirjih.

Kako so Nemci kot narod sprejeli oz. doživljali mirovne pogoje, ki jim jih je naložila Antanta?

Nemci so pogodbo občutili kot "dokument sovraštva", kot strahotno krivico in ponižanje.

MIROVNA POGODBA Z AVSTRIJO - Saint Germainski mir

Dokončno je bil potrjen razpad A-O monarhije.

Avstrija ter ozemlja, ki jih je izgubil avstrijski del Avstro-ogrske z imeni držav, ki so ozemlja pridobila. Avstrija je na račun Madžarske pridobila Gradiščansko (temnejša barva).

Mirovna pogodba z Madžarsko - Trianonski mir

Madžarska ter ozemlja, ki jih je izgubil ogrski del Avstro-ogrske.

DRUŠTVO NARODOV

Predsednik **Woodrow Wilson** je videl v ustanovitvi **Društva narodov** najboljšo sredstvo za zagotovitev svetovnega reda in miru. Zato si je zadal za prvo nalogo prepričati velike sile v nujnost tega koraka. Društvo ali ligo narodov so ustanovili 28. aprila 1919. Njegova naloga je bila varovati mir v svetu, zmanjšati oborožitev in reševati spore z mednarodnim sodelovanjem.

Sedež Društva narodov v Ženevi (Švica)

Društvo narodov ali Liga narodov je bilo močno oslabiljeno že ob ustanovitvi, ker vanj niso vstopile ZDA zaradi spremenjene ameriške zunanje politike, ki se ni hotela več ukvarjati s političnimi vprašanji izven svojega kontinenta. Med članicami ob ustanovitvi ni bilo sovjetske Rusije in poraženk prve svetovne vojne.